

Waar de Sorben thuis zijn

Spreewald in zicht

In het zuidoosten van de Duitse deelstaat Brandenburg spreidt de Spree haar bedje uit in het paradijselijke Spreewald met zijn Sorbische bevolking.

Maar eerst maken we kennis met het socialistische fenomeen

Eisenhüttenstadt en met de barokke wereld van Kloster Neuzelle, beide aan de rand van het wilde Naturpark Schlaubetal. En al een augurk op de fiets gezien? Kom dan mee op de Gurkenradweg.

TEKST EN FOTO'S: CHRIS VERCRUYSSÉ

DUITSLAND

REUZEN-DUIZENDPOTEN

We settelen ons op Camping Schervenzsee aan het gelijknamige meer, in voormalig Oost-Duits gebied, om van daaruit eerst de buitenbeentjes Eisenhüttenstadt en

Kloster Neuzelle te bezoeken. Een wandeling rondom het meer – reken anderhalf tot twee

uur om voldoende te kunnen genieten – is een pure natuurtocht. Omgevallen bomen in het water lijken reuzenduizendpoten, een kuifeend broedt er op een drijvend nest, weerspiegelingen in het water leiden een eigen leven, achter iedere bocht wacht je een verrassing. Wie vroeg genoeg op stap gaat, kan een ijsvogel spotten. Wat kan de natuur groots in haar eenvoud zijn.

In DDR-tijden streken hier functionarissen en ambtenaren neer die als compensatie voor het verbod op buitenlandse reizen, een lapje

grond toegewezen kregen waar ze eerst een tent en later een vakantiehuisje (datsja) mochten neerpotten.

EEN DDR-FENOMEEN

Een nog straffer staaltje uit DDR-tijden is Eisenhüttenstadt. De weg erheen voert je door het mooie Schlaubetal dat we later willen verkennen. Loofboombossen en een heuvelend landschap houden je gezelschap tot in de verte wuivende stoompluimen van hoogovens ons welkom lijken te wenken.

Toen na de Tweede Wereldoorlog de deling van Duitsland een feit was, had de DDR geen staalindustrie meer. De nieuwe republiek was voor kolen en ijzererts aangewezen op Polen en de toenmalige Sovjet-Unie. Daarom werd aan de grens een reeks ijzersmelterijen opgezet. In een gebied waar tot 1950 enkel woud was, werd meer dan drie miljoen m² bos gerooid. Eerst kwamen er ijzersmelterijen ('Eisenhütten'). Daarna werd voor de arbeiders een woonstad uit de grond gestampt die een socialistische modelstad moest zijn, de eerste (en enige) in de DDR. Het werd Stalinstadt. Nadat in 1961 Stalin in ongenade was gevallen, werd het Eisenhüttenstadt. De oppervlakte werd opgedeeld in grote vierkanten met aan de rand woonblokken drie tot vier verdiepingen hoog en in het midden een groene ruimte, een speelplein voor kinderen en een fontein voor de watervoorziening. Het Dokumentationszentrum Alltagskultur der DDR in een voormalige

Lekker fietsen op de Gurkenradweg in Spreewald.

Kloster Neuzelle, gesticht in de 13de eeuw, werd in de 17de eeuw rijkelijk met barokelementen opgesmukt.

Eisenhüttenstadt wil een vredeboodschap uitdragen zoals blijkt uit deze muurschildering.

'Kindergarten' (crèche) laat zien hoe het er in het dagelijkse leven concreet aan toe ging. Na de Wende in 1989 werd een groots restauratie- en renovatieplan uitgewerkt, wat van Eisenhüttenstadt een attractieve stad heeft gemaakt waar het gezellig wonen is en een bezoek zeker waard. Aan het concept van de stad werd niet geraakt. Verschillende woonblokken staan onder monumentenzorg ('Denkmalschutz'). Eén belangrijk verschil: de mensen leven er in vrijheid. De ijzer- en staalfabriek hoort nu bij het staalconcern ArcelorMittal, terwijl verschillende andere industrieën er een stek hebben gevonden.

OOK TOP

Dicht bij Eisenhüttenstadt, maar van een heel andere orde, ligt een tweede topbezienwaardigheid, Kloster Neuzelle. In de 13de eeuw werd een nieuw cisterciënzerklooster ('neue Zelle') gesticht dat in de 17de eeuw rijkelijk met barokelementen werd opgesmukt. In DDR-tijden mocht het klooster verder blijven bestaan, maar geld voor onderhoud was niet voorhanden. Op topmomenten leefden

en werkten hier 30 monniken en 90 lekenbroeders. In de Sankt Marienkirche vertellen plafondfresco's het bijbelverhaal. Een barokke, in terrassen aangelegde tuin versiert de helling en biedt een prachtig vergezicht. Fiets- en wandelroutes laten je kennismaken met uitgestrekte landerijen en boerderijen die nog altijd bij de abdij horen. Sinds maart 2015, is er het nieuwe Himmlisches Theater in de koetsenschuur: in een bovenaardse sfeer krijg je het passieverhaal in wisselbare coulissen uitgebeeld. De voorstellingswijze dateert uit 1750 en is daarmee uniek in Europa. Een kloosterbrouwerij uit 1589 ontbreekt evenmin. Vóór de abdij ligt de visvijver, voor de monniken van levensbelang, met aan de overkant het historische Landhuis Prins Albrecht waar je bij een glas Neuzeller-abdijbier kan genieten van het spiegelbeeld van de abdij in het water van de vijver.

FRISSE DUIK

Müllrose aan de grote Katharinensee is het ideale uitgangspunt voor een duik in het Naturpark Schlaubetal (ca. 230 km²). 's Zomers komen de bewoners van het lieflijke

Cottbus: de oude elektriciteitscentrale in expressionistische stijl, nu Kunstmuseum.

stadje in badjas het huis uit om een duik in het meer te maken. De Katharinagraben, gevoerd door de Schlaubebeek, is er een romantisch plekje. Vóór de Schlaube in het Oder-Spree-kanaal stroomt, geeft ze nog vorm aan de Großer Müllroser See. We worden er attent op gemaakt dat 'Müllrose' niets met 'Müller' (molenaar) noch met 'Rose' te maken heeft, maar afgeleid is van een Sorbische eigenaam. Een stadswandeling laat je verder kennismaken met het historische marktplein, de Müllroser-molens uit 1275 en een heimatmuseum in het Haus des Gastes.

MOOISTE DAL VAN BRANDENBURG

We trekken te voet het Schlaubetal in, want – met de woorden van Goethe – "Dort wo du nur zu Fuß warst, bist du wirklich gewesen" of "Enkel waar je te voet was, ben je werkelijk geweest." Het wordt wel eens het mooiste dal van Brandenburg genoemd. De 25 km lange Qualitäts-Schlaubetal-Wanderweg van loopt van Müllrose tot de Wirschensee. Ontzettend mooi en gevarieerd. De Schlaube heeft er een 30 m diepe kloof geboetseerd. Een ijsvogeltje flitst voorbij, hoog in de lucht een klapwiekende visarend, we horen het kloppen van een specht, omgevallen bomen vormen een kunstwerk in het water. Een rustpauze nemen we in Forsthaus Siehdichum ('kijk eens achterom') waar we een zicht krijgen op de Hammersee en een reigerkolonie.

LEVE DE SORBEN!

In Spreewald vormt de Spree met zijn honderden kanalen en rivieren met hun zijarmen een labyrint van honderden kilometer 'Fließe', het lokale woord voor 'waterwegen'. Het is nu door de Unesco als biosfeerreservaat (ca. 3.200 km²) erkend. Slavische volksstammen uit Oost-Europa, onder meer Sorben, Wenden, Lusizi (vanwaar de streeknaam Lausitz) streken er neer vanaf de 6de eeuw. 'Sorben' werd de algemene benaming. Ondanks de vele tegenkantingen, vooral in DDR-tijden, slaagden de Sorben erin hun cultuur en tradities levend te houden. Slechts vijf procent van de bevolking, vooral ouderen, spreekt nog het Sorbisch, maar op school wordt het Sorbisch opnieuw

onderwezen. Plaats- en straatnaamborden zijn vaak tweetalig. Bij feestelijke gelegenheden is de typische klederdracht nog volop in.

POST PER 'KAHN'

In dit waterlabyrint gebeurt een verkenning het best per 'Kahn', een platte schuit die met een lange stok voortgeduwd en bestuurd wordt, uiterst geschikt in ondiep water. Deze platbodems werden tot het midden van de 19de eeuw uit één boomstam, bij voorkeur eik, gesculpteerd. Zelfs de postbode brengt de post per gele 'Kahn' ter bestemming.

Wat Müllrose is voor het Schlaubetal, is Lübbenau voor Spreewald. Onze schipper is een stoere dame die ons als een volleerde gondelierster geruisloos door het 'Fließenlabyrinth' loodst. "Kopf einziehen!" roept ze ons toe telkens we onder een laag brugje door moeten. We glijden over het water, een kuur in onthaasting. Zo komen we voorbij het typische Spreewalddorp Lehde dat volledig onder monumentenzorg staat. Tot 1929 enkel over het water bereikbaar. Een openluchtmuseum (Freilandmuseum) laat ons de leef- en wooncultuur en de aloude tradities van de Sorbische bevolking zien. Lübbenau zelf verdient een bezoek. Een gezellige stad met verkeersvrije straten en verschillende haventjes. De stadskerk Sankt Nikolai is in Dresdner barok uitgevoerd. Onze wandeling gaat via de Fischerstraße, langs de Hauptspree en Wirtschaftsweg, richting Schlossgarten. De slotvijver levert schilderachtige hoekjes op. In het slot of op het terras kan je genieten van een traditionele keuken tegen een eenvoudige prijs. Je voelt je even kasteelheer of -dame in een uniek decor.

Welkom op Familiecamping Schervenzsee.

In Spreewald slaagden de Sorben erin hun cultuur en tradities levend te houden.

Slot Branitz in een groots landschapspark van Hermann Fürst von Pückler-Muskau, in Cottbus, de groene stad aan de Spree.

In Spreewald wordt de post per 'Kahn' gebracht, een platte schuit die met een lange stok wordt voortgeduwd.

Het marktplein in Lübbenau, trefpunt bij uitstek.

Eisenhüttenstadt verbaast door zijn straklijnige woonkwartieren waar kwaliteitsvol leven mogelijk is.

Spreewald laat zich kennen als 'Gurkenstreek' (augurken) bij uitstek. Zoet of zuur, gezouten of gepeperd, proeven moet je.

De indrukwekkende Slawenburg Raddusch, bij Cottbus, heeft een 10 m brede ommuring.

AUGURKEN CENTRAAL

In Spreewald was groenteteelt, met onder meer 'Gurken' (augurken), lange tijd de voornaamste inkomstenbron. Nu laat Spreewald zich voor de toerist kennen als 'Gurkenstreek' bij uitstek. Wat een pint van het vat is voor ons, is voor een Spreewalder een augurk uit het vat. Je kan er niet naast kijken op eender welk marktplein. Zoet of zuur, gezouten of gepeperd, proeven moet je. Zo is er ook een Gurkenradweg (250 km), een fietsroute die je veel meer laat zien dan wat de naam suggereert en je op een andere manier dan per 'Kahn', Spreewald laat ontdekken. Wij opteerden voor een lus vanuit de historische Altstadt van Lübbenau, langs de Hauptspreewald, door het Oberspreewald naar het hart van het biosfeerreservaat met een afstapje in Lübben en een ommetje voor de curieuze dorpskerk van Straupitz, een concept van architect Karl Friedrich Schinkel. Een fietstocht waar kijkgegot nooit uit de lucht was.

GROENE STAD AAN DE SPREE

In het zuiden van het Spreewaldgebied ligt Cottbus dat zijn ontstaan heeft te danken aan de Spree die in Berlijn in de Havel stroomt. De ontmoetingsplaats bij uitstek is de Altmarkt met zijn Apothekenmuseum en rijk aandoende burgerhuizen, gerenoveerd na de Wende. De Sankt Nikolaikirche is toonaangevend voor gotische baksteenbouw. Je vindt er nog façaden in Berlijnse barok, maar ook expressionistische stijl in het Dieselkraftwerk (elektriciteitscentrale) dat de stad eertijds van elektriciteit voorzag; nu kunstmuseum. Maar het zijn vooral de parken die van Cottbus de groene stad aan de Spree maken, met als visitekaartje het slot Branitz in een groot landschapspark van Hermann Fürst von Pückler-Muskau. De verschillende kamers van het slot hebben ieder hun eigen stijl in kleur en meubilering, en bieden een gevarieerde blik op het landschapspark. Alhoewel heuvels, kanalen en waterpartijen kunstmatig werden aangelegd,

lijkt alles natuurlijk samen te horen. Vijvers zijn er de ogen van het park en de paden zijn woordenloze gidsen die je door het park leiden. Zo kan je over 100 ha wandelen (toegang gratis) in een steeds variërend landschap met telkens een ander vergezicht. Opvallend is er een piramide die plots uit het groen opduikt. Daar ligt vorst Pückler-Muskau begraven, chemisch opgelost in een kistje, omdat crematie toentertijd niet toegestaan was.

Wie vroeg genoeg op stap gaat, kan een ijsvogel spotten. Wat kan de natuur groots in haar eenvoud zijn.

SLAVENBURCHT

Links van Cottbus pikken we nog de Slawenburg Raddusch mee. De bruinkoolontginning in de streek bracht vele vondsten aan het licht, waarmee de geschiedenis van de regio grotendeels kon gereconstrueerd worden. Sporen van menselijke aanwezigheid gaan tot 12.000 jaar terug. Slavische volksstammen die hier vanaf de 6de eeuw binnenkwamen bouwden cirkelvormige vestingen ter verdediging tegen de Germaanse dreiging. Recentelijk werd hier een dergelijke burcht getrouwd en volgens maatstaf 1/1 gereconstrueerd: 38 m in doorsnee met een grondoppervlakte van 1.000 m². In de 10 m brede ommuring, oorspronkelijk uit houten palen, leem en zand, is een museum ondergebracht dat op een instructieve manier laat zien hoe en met welke werktuigen men in die tijd aan de slag ging. Een mooi eerbetoon aan de Sorbische cultuur en tradities in een streek waar het water de hoofdrolspeler is. ■

Het majestatische 'Schloss' in Lübbenau.

In de Sankt Marienkirche (Kloster Neuzelle) vertellen plafondfresco's het bijbelverhaal, in een triomferend barokke stijl.

De Keizermolen in Müllrose, in het liefelijke Schlaubetal.

De 25 km lange Qualitäts-Schlaubetal-Wandelweg, van Müllrose tot de Wirschensee, wordt wel eens de mooiste van Brandenburg genoemd.

INFO

ADRESSEN

Tourismusverein

Oder-Region Eisenhüttenstadt

Lindenallee 25
D-15890 Eisenhüttenstadt
T +49 33 64 41 36 90
www.tor-eisenhuettenstadt.de

Tourismus-Marketing Schlaubetal

Im Haus des Gastes
D-15299 Müllrose
T +49 33 60 67 72 90
www.schlaubetal-tourismus.de

Spreewald-Touristinformation Lübbenau

Ehm-Welk-Straße 15
D-03222 Lübbenau
T +49 35 42 88 70 40
www.luebbenau-spreewald.com

Cottbus Service

Berliner Platz 6 – Stadthalle
D-03046 Cottbus
T +49 35 57 54 20
www.cottbus-tourismus.de

Tourismusverband Spreewald

Raddusch – Lindenstraße 1
D-03226 Vetschau
T +49 35 43 37 22 99
www.spreewald.de

INTERESSANTE WEBSITES

www.duitsland-vakantieland.com
www.brandenburg-tourism.com
www.stift-neuzelle.de
http://tourismus.neuzelle.de
www.alltagskultur-ddr.de
www.schlaubetal-naturpark.de
www.brandenburgisches-apothekenmuseum.de
www.pueckler-museum.de
www.slawenburg-raddusch.de
www.gurkenradweg.de
http://lectric-tandem.de

KAMPEREN

De streek rond Spreewald telt meerdere campings en zwerfautoplaatsen, meer info erover vind je op respectievelijk volgende websites: www.campingland-brandenburg.de en www.reiseland-brandenburg.de.

BEZOCHTE CAMPINGS

Schervensee Camping und Erholung****

Am Schwervensee 1
D-15890 Siedichum-Schersdorf
T +49 33 60 67 70 800
www.schervensee.de
open: van half april tot half oktober
plaatsen: 80
Natuurlijke ligging aan meer met strand, 6 ha in dennen- en beukenbos; wifi over heel het terrein; groot speelterrein voor kinderen. Elektriciteit en warm water (douche) volgens verbruik met kaartsysteem. Modern nieuw sanitair in perfecte staat. Verhuur van fietsen en boten. Ranger-tour eveneens mogelijk. Enthousiaste uitbater Jörg Klofskiund verschaft je graag alle inlichtingen, ook over DDR-tijden. Ideaal uitgangspunt voor Müllrose, Naturpark Schlaubetal, Kloster Neuzelle en Eisenhüttenstadt. Met aparte faciliteiten voor zwerfauto's.

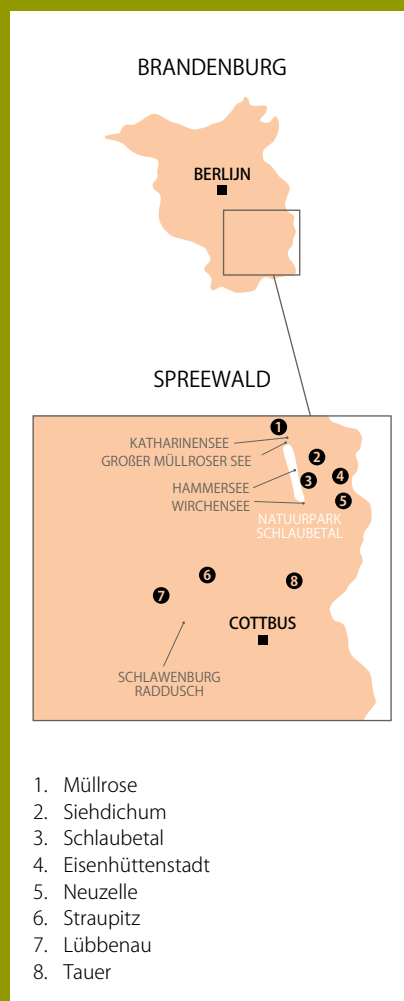
Camping Großsee

Teerofen 9 A
D-03185 Tauer
T +49 35 60 12 21 64
www.gross-see.de
open: van half april tot half oktober
plaatsen: 25

Vlak aan een meer gelegen. Om het terrein te bereiken: in Peitz richting Guben nemen, 2 km voorbij Tauer links afslaan (bosweg) naar Großsee. Ideale uitvalsbasis om Spreewald en Cottbus te bezoeken.

Caravan- und Wohnmobilpark Dammstraße

Dammstraße 62 D
D-03222 Lübbenau (Spreewald)
T +49 35 42 29 21

www.spreewald-caravan-camping.de

open: van Pasen tot half oktober
plaatsen: 30

Rustig gelegen, dicht bij de Altstadt van Lübbenau. Druk bezet. Ideaal om van hieruit het waterlabrynt te verkennen per 'Kahn', Lehde een bezoekje te brengen, vlak bij het uitgebreide fiets- en wandelnetwerk. Met voorzieningen voor zwerfauto's.